

Maša Oliver

Alenka Spacal: *Mavrična maškarada.*

Ljubljana: Založba ŠKUC (Zbirka Lambda), 2013.

Tematika spolov je že kar nekaj let suvereno zasidrana v delih za mladino, bolj previdni pa so slovenski avtorji pri obravnavi te teme v slikaniški obliki, zato je toliko bolj razveseljiv prihod slikanice z naslovom *Mavrična maškarada*, ki je v celoti avtorski projekt Alenke Spacal. Avtorica, sicer ustvarjalka in raziskovalka spolov in spolne identitete predvsem v umetniškem kontekstu, je besedilo dopolnila z lastnimi ilustracijami, izmed katerih sta se leta 2012 dve uvrstili tudi na 10. bienale slovenske ilustracije.

Tematiko spolov avtorica v zgodbi, ki spominja na basen, odpira na igriv način. Osrednji problem identitete spolov se razgrne takoj na začetku: želva Žel prejme povabilo na mavrično maškarado, na kateri se bodo živali preoblačile v različne spole. Želvo negotovost glede lastnega spola požene na potep po oljčnem gaju, kjer ob srečanjih z drugimi živalmi raziskuje pojave in oblike spola v vseh možnih kontekstih: od biološkega, družbenega do slovničnega. Živali, ki jih srečuje želva, so različnih spolov. Pri nekaterih se spol jasno kaže že z zunanjimi značilnostmi, nekatere so dvospolniki in si spol izbirajo glede na razpoloženje (polž), nekatere pa tudi same ne vedo, katerega spola so (npr. zajec). In nekaterim se zdi to povsem irelevantno vprašanje.

Sprva obotavljajoča se in negotova želva ob srečanjih z živalmi spoznava raznoliki svet spolov. Srečanja jo opogumljajo pri lastnem iskanju, nazadnje pa k iskanju pristopi z večjo mero igrivosti. In šele igrivost ter iskrenost ji prineseta tudi pravo ljubezen.

Pripoved je zasnovana epizodno. Želvina pot od ene do druge živali spominja na strukturo klasik otroške literature (npr. na *Alico v čudežni deželi* Lewisa Carrolla ali na *Potovanje deklice Delfine* Kristine Brenkove), le da v slikanici dogajanje poganja osrednji motiv, rdeča nit, ki je pogovor o spolih. Liki so iz epizode v epizodo bolj domišljeni. Med njimi izstopata

zajec in deževnik, saj je avtorici uspelo vsakega posebej približati posamezni skupini bralcev. Najmlajše bo očaral zajec, ki skozi igro preizkuša različne vloge družbenega spola, odrasli se bodo namuznili ob kontemplativnem deževniku. Slikanica se tako nehote dotika bogatega živalskega in rastlinskega sveta, značilnega za slovenski in še posebej za istrski prostor. Avtorici je treba priznati široko poznavanje živalske biologije, ki bo ob branju slikanice marsikomu oplemenitila ali vsaj osvežila znanje o domači favni. Slog pripovedi je preprost, a mestoma malce obotavljiv in okoren. Zagotovo bodo prihodnje avtoričine pripovedi tudi slogovno bolj prepričljive, če ji bo v njih uspelo najti svoj glas in razviti svoj lasten stil.

V pripovedi mestoma najdemo humorne elemente, za katere bi si marsikateri bralec želel, da bi bili številnejši in bolj razviti. Zabavnim detajlom v besedilu, ki bodo odraslega bralca spomnili na *GLBTIQ*-simboliko (npr. silikonski smrški, perje, monokli, krone ...), odgovarjajo tudi detajli na ilustracijah (srnini uhani, plesni čevlji polžkov, teoretična branja na temo spolov, mavrične rutice in zastave). Kljub osrednji barvni mavrični niti, ki povezuje vse ilustracije, prevladujejo peščene, svetle in zemeljske barve, ki prepričljivo pričarajo mediteranski oljčni gaj, kjer se odvija maškarada. Živali s svojo živostjo, plastičnostjo in nežnostjo izstopajo iz mozaičnega ozadja v lastno individualnost, obenem pa se odlično vklapljujejo v okolje. Likovna postavitev ter kontrast med nežnostjo in profiliranostjo živali na eni in mozaičnostjo ozadja na drugi strani nas opominjata, da je svet mozaik in kot tak učinkuje le, če so vsi njegovi delčki/živali/posamezniki sami zase samosvoje identitete (tudi v svojih spolih), a obenem in le tako tudi del širše podobe. Okolja, v katerih so prikazane posamezne živali, razgibajo simbolični elementi, ki opominjajo in dopolnjujejo posamezna bitja in njihovo identiteto (pri ptici je oljčna krošnja pravi orkester, pri polžu se mušnice spreminjajo v ure, pri srni najdemo v ozadju krone, pri zajčku modno perilo, pri deževniku kupček knjig, med katerimi prepoznamo določena branja). Izbira mozaične tehnike ilustracije je dobro premišljena, saj odgovarja vsebini, obenem pa mozaik kot ustvarjalni postopek približa mlajšim na sodoben način.

Naslovniško odprta slikanica kliče po skupnem branju staršev in otrok. Avtorica v njej na nevsiljiv način odstira vprašanja ter se pri tem popolnoma izogne moraliziranju in pojasnjevanju. Živalski liki bralcu vsak na svoj način odpirajo vrata v svet spolnih identitet ter njihovo iskanje prikažejo kot naravno in temeljno dejanje posameznikovega zorenja in spoznavanja. Obenem nakazujejo na napačna razumevanja spolov ali na njihovo nerazumevanje. Kot je zapisala avtorica, slikanica odrasle spodbuja k premisleku o množtvu spolov, otrokom pa nudi oporo pri doživljanju lastnega

spola. Pojmovanje družbenega spola naslika v podobi plesišča mavrične maškarade, kjer igrivost in domišljija ne poznata meja. Na plesišču/v mozaiku, katerega del smo vsi, je družbeni spol le maska, s katero se lahko igramo ali pa jo odvržemo. Šele takrat najdemo sebe in druge.